

PRO BONO

ISSN 1848-8439

BILTEN PRAVNE KLINIKE U ZAGREBU

prosinac 2023. | broj 15

Tema broja:
Migracije, azil i stranci

PRO BONO

Bilten Pravne klinike Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

NAKLADNIK:

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

ADRESA I KONTAKT**PRAVNE KLINIKE PRAVNOG FAKULTETA****SVEUČILIŠTA U ZAGREBU:**

Palmotićeve ulica 30 (prizemlje), 10 000 Zagreb, Republika Hrvatska

E - pošta: klinika@pravo.hr

Web: <https://www.pravo.unizg.hr/studenti/pravna-klinika/>

LEKTORICA:

Bojana Bodin Petrov, prof.

DIZAJN NASLOVNICE:

Studio HS internet d.o.o.

FOTOGRAFIJE:

Freepik.com

GRAFIČKA PRIPREMA I TISAK:

Studio HS internet d.o.o., Osijek, Kolodvorska 139

NAKLADA:

300 primjeraka

11. GODINA IZLAŽENJA

Časopis izlazi 2 puta godišnje (jednom u semestru)

ISSN 1848-83439

Svi tekstovi i fotografije sadržani u biltenu *Pro Bono* ne smiju se ni na koji način privatno ili poslovno koristiti, reproducirati ili mijenjati, bez prethodnog pisanog dopuštenja.

Sadržaj

UVODNA RIJEČ

Uvodna riječ	I
<i>Sara Šubarić</i>	
O Pravnoj klinici	IV

TEMA BROJA: MIGRACIJE, AZIL I STRANCI

<i>Una Ladan</i>	
Rad stranaca državljana treće zemlje u Republici Hrvatskoj	1
<i>Marija Žigman</i>	
Zdravstveno osiguranje stranaca u Republici Hrvatskoj	3
<i>Martina Rončević</i>	
Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj	5
<i>Maria Žokalj</i>	
Smještaj stranaca u centrima za strance	7
<i>Tessa Smoljo Mitevski</i>	
Prava djece bez pratnje – pravna zaštita i integracija u hrvatsko društvo	12
<i>Mirko Gržinčić</i>	
Problem bezdržavljanstva Roma u Republici Hrvatskoj	16

INTERVJU

<i>Mirta Šimaga</i>	
Intervju s prof. dr. sc. Gorankom Lalić Novak	18

PREGLED RADA U PROTEKLOM RAZDOBLJU

<i>Luka Geld</i>	
Statistički prikaz rada Pravne klinike u ljetnom semestru 2022/2023.	21
<i>Paola Hakač</i>	
Prikaz statistike vanjskih klinika	23
<i>Iva Pejić</i>	
Suradnja s partnerskim organizacijama	25

Uvodna riječ

Drage čitateljice i čitatelji,

pred vama je petnaesti broj biltena Pravne klinike koja od 30. listopada 2023. godine ima novo vodstvo od kada, kao vršiteljica dužnosti voditelja, vodim Pravnu kliniku.

Pravna klinika osnovana je s ciljem pružanja besplatne pravne pomoći najosjetljivijim skupinama u društvu, a u takve se skupine u posljednje vrijeme svakako mogu ubrojiti stranci, migranti i tražitelji azila, što nas je i dovelo do ovogodišnje teme broja. Niz je pravnih pitanja koja se postavljaju kada je riječ o ovim osjetljivim skupinama. O toj su temi kliničari proveli intervju sa stručnjakinjom za pitanja azila, prof. dr. sc. Gorankom Lalić Novak, profesoricom na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i predsjednicom Hrvatskog pravnog centra.

I naši kliničari u ovom broju pišu o određenim problemima s kojima se susreću migranti i tražitelji azila. Una Ladan napisala je tekst o regulaciji rada državljana treće zemlje u Republici Hrvat-

skoj, a Marija Žigman o zdravstvenom osiguranju stranaca. Budući da je i velik broj nezakonitih ulazaka na teritorij Republike Hrvatske, dva se teksta odnose na postupak koji slijedi nakon što osoba nezakonito prijeđe granicu. Tako je Martina Rončević napisala tekst o protuzakonitom ulaženju, kretanju i boravku u Republici Hrvatskoj, a Maria Žokalj je pisala o detenciji stranaca u prihvatnim centrima za strance. U migracijama, zakonitim i nezakonitim, susreću se i djeca, a Tessa Smoljo Mitevski napisala je tekst o pravima djece bez pratnje. Na kraju tematski povezanoga dijela, nalazi se tekst o problemu bezdržavljanstva Roma koji je napisao Mirko Gržinčić. Ostali tekstovi ovoga broja biltena Pro bono odnose se na statističke prikaze rada Pravne klinike. Luka Geld izradio je statistički prikaz rada Pravne klinike. Paola Hakač, koordinatorica projekta vanjskih klinika, napisala je tekst o rezultatima toga projekta u posljednjih godinu dana, a Iva Pejić prikazala je suradnju s partnerskim organizacijama.

*izv. prof. dr. sc. Mateja Held,
v. d. voditelja Pravne klinike*

O PRAVNOJ KLINICI

SARA ŠUBARIĆ

Pravna klinika ustrojstvena je jedinica Pravnog fakulteta u Zagrebu osnovana 2010. godine. Studenti se u Pravnoj klinici osposobljavaju za rad u pravnoj struci te pod stručnim nadzorom i u skladu s općim aktima Fakulteta pružaju besplatnu pravnu pomoć.

Sukladno Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći (Narodne novine br. 143/13, 98/19) Pravna klinika daje opće pravne informacije te izrađuje i pruža pravne savjete u okviru pravnih mišljenja. Pravna klinika nije ovlaštena zastupati stranke u sudskim postupcima.

Kroz sudjelovanje u radu Pravne klinike studenti uključeni u njezin rad stječu neposredno iskustvo o funkcioniranju pravnih instituta u njihovom socijalnom kontekstu, produbljuju znanja o primjeni pravnih propisa u praksi te stječu i pojedine praktične vještine potrebne za prepoznavanje problema i odabir metoda rada na slučajevima.

Unutar Pravne klinike djeluje sedam grupa: grupa za pomoć azilantima i strancima, grupa za suzbijanje diskriminacije i prava manjina, grupa za prava djece i obiteljsko uzdržavanje, grupa za zaštitu i pomoć žrtvama kaznenih djela, grupa za zaštitu prava radnika, grupa za zaštitu prava pacijenata i grupa za pomoć građanima u ovršnom postupku.

Rad u Pravnoj klinici prolazi kroz nekoliko koraka. Predmeti se preuzimaju nakon provedenog intervjua sa strankom uživo ili nakon ispunjenog *online*

obrasca na web-stranici Pravne klinike. Iznimno, predmeti se preuzimaju i telefonskim putem. Nakon unosa predmeta u bazu podataka, strankin predmet dodjeljuje se jednom ili ga preuzima više studenata kliničara odgovarajuće kliničke grupe koji potom, kao studenti izvjestitelji, istražuju relevantne propise te izrađuju nacrt pravnoga mišljenja. Pravno mišljenje prvo pregledava studentski mentor, student koji je u Pravnoj klinici barem drugi semestar te koji je zadužen za koordiniranje i nadzor rada ostalih studenata kliničara, a nakon toga se pravno mišljenje šalje na konačnu provjeru akademskom ili vanjskom mentoru – nastavniku ili vanjskom suradniku Pravnoga fakulteta. Nakon što pravno mišljenje bude odobreno, ono se šalje stranci putem zemaljske pošte ili e-pošte, a stranke mogu pravno mišljenje preuzeti i osobno u prostorijama Pravne klinike. U slučaju jednostavnijih slučajeva s pitanjima opće prirode, stranci se telefonskim putem, nakon provjere od strane studentskoga mentora, priopćava opća pravna informacija.

Pravna klinika nastoji u rad preuzeti svaki predmet, ali prednost imaju pripadnici ugroženih socijalnih skupina i pojedinaca te druge osobe koje nisu u stanju koristiti svoja prava.

Pravna klinika dosad je riješila više od dvadeset tisuća predmeta, najviše iz područja građanskoga prava, njih 14 405, a slijede ih upravni predmeti kojih je bilo 4324, te 1371 kazneni predmet.

Pravna klinika surađuje s brojnim udrugama, sudjeluje u raznim projektima, a studenti kliničari kontinuirano se educiraju putem raznovrsnih predavanja i edukacija. Pravna klinika izdaje i bilten *Pro bono*, a kliničari pišu i blog. Značajan za rad Pravne klinike je projekt vanjskih klinika koji se provodi nekoliko puta u semestru s ciljem pružanja besplatne pravne pomoći građanima iz drugih gradova u Republici Hrvatskoj.

Rad stranaca državljana treće zemlje u Republici Hrvatskoj

UNA LADAN

Republika Hrvatska, kao članica Europske unije, postala je atraktivna destinacija za radnike iz trećih zemalja, nudeći različite prilike za zaposlenje. Takav trend ima značajan utjecaj na hrvatsko tržište rada, demografiju i gospodarski razvoj te je stoga potrebno zakonski regulirati pitanje rada i boravka takvih pojedinaca. Rad stranaca iz trećih zemalja u Republici Hrvatskoj podliježe specifičnim zakonskim regulativama koje štite prava i nameću obaveze kako radniku tako i poslodavcu. Integracija ovih radnika u hrvatsko društvo predstavlja izazov, ali i priliku za kulturno obogaćivanje i gospodarski napredak.

Pitanje zaposlenja državljana trećih zemalja u Republici Hrvatskoj regulirano je Zakonom o strancima (NN 133/20, 114/22 i 151/22, dalje: ZS) koji propisuje uvjete pod kojima stranci mogu boraviti i raditi u zemlji. Državljanima trećih zemalja stranci su koji nisu državljani država članica Europskog gospodarskog prostora (Europske unije, Kneževine Lihtenštajn, Kraljevine Norveške, Republike Island) ili Švicarske Konfederacije, a imaju državljanstvo treće zemlje. Državljanin treće zemlje u Republici Hrvatskoj može raditi na temelju izdane dozvole za boravak i rad ili potvrde o prijavi rada te samo na onim poslovima za koje mu je izdana dozvola za boravak i rad ili potvrda o prijavi rada i samo kod onog poslodavca za kojeg mu je izdana dozvola za boravak i rad ili potvrda o prijavi rada i

s kojim je zasnovao radni odnos (čl. 88/1. i 3. ZS). Od toga pravila postoje i iznimke kada je moguće raditi i bez takvih dozvola, primjerice u slučaju privremenog boravka u svrhu spajanja obitelji, studiranja i sl. Postupak dobivanja tih dozvola uključuje i potrebu za provjerama tržišta rada. Naime, prije podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole za boravak i rad, poslodavac je dužan zatražiti provedbu testa tržišta rada kod područne službe odnosno ureda Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (čl. 98. ZS). U slučaju nedostatka radne snage na tržištu radne snage u Republici Hrvatskoj, temeljem zaprimljene obavijesti o rezultatu na tržištu rada, poslodavac može zatražiti mišljenje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje za izdavanje dozvole za boravak i rad (čl. 99. ZS). Na temelju toga mišljenja, policijska uprava (postaja) daje dozvolu za boravak i rad (čl. 97/1. ZS). Dozvolu je moguće

dobiti i bez mišljenja ako se izdaje za sezonskog radnika u poljoprivredi, šumarstvu, ugostiteljstvu i turizmu na području Republike Hrvatske u trajanju do 90 dana tijekom kalendarske godine ili ako se radi o produljenju dozvole za boravak i rad za istog poslodavca i istog državljanina treće zemlje (čl. 97/5. ZOS).

Priljev takve radne snage ima značajan gospodarski utjecaj u Republici Hrvatskoj, posebice u popunjavanju radnih mjesta u sektorima s nedovoljnim interesom radnika državljana Republike Hrvatske. Naime, iako se radi o poslovima ključnim za funkcioniranje industrijskih sektora, domaća radna snaga ih izbjegava zbog niskih primanja, manjeg društvenog prestiža ili težih uvjeta rada. Prema statistici Hrvatskog zavoda za zapošljavanje iz 2023. godine, najtraženija zanimanja (za koja je izdano pozitivno mišljenje) su: radnik visokogradnje (14 741 radnika), konobar (9196 radnika), pomoćni kuhar (8048 radnika), a prate ih zanimanja kao zidar, čistač i sl. Također, i u 2022. godini među stranim radnicima bila su najpopularnija slična zanimanja pa je tako najviše bilo radnika visokogradnje (10 685 radnika), zidara (7719 radnika) te konobara (6884 radnika).¹ Integracija

radnika iz trećih zemalja predstavlja kako izazov tako i priliku za hrvatsko društvo. Ona obogaćuje kulturnu raznolikost zemlje, potiče međukulturno razumijevanje i toleranciju. Međutim, postoji i potreba za osnaživanjem socijalnih politika koje bi omogućile lakšu integraciju ovih radnika, uključujući primjerice jezične tečajeve i edukacije poslodavaca. Stoga, u razmišljanjima o radu državljana trećih zemalja u Republici Hrvatskoj, treba ukazati na potrebu za ulaganjem dodatnih napora u njihovo bolje razumijevanje i prihvaćanje u zajednici.

¹ <https://www.hzz.hr/statistika/statistika-usluga-test-trzista-rada-i-radne-dozvole/>

Zdravstveno osiguranje stranaca u Republici Hrvatskoj

MARIJA ŽIGMAN

Tržište rada koje se u bitnome izmijenilo u proteklih nekoliko godina, kao i sveprisutne humanitarne krize, doveli su do potrebe detaljnijeg reguliranja zdravstvenog osiguranja i zdravstvene zaštite stranaca u Republici Hrvatskoj. Pravnoj klinici obratila se stranka koju je zanimalo postoje li kategorije stranaca prema relevantnim zakonima za zdravstveno osiguranje stranaca te prema Zakonu o strancima, zatim, imaju li stranci pravo na neku drugu vrstu obveznog zdravstvenog osiguranja, osim preko Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (dalje u tekstu Zavod) te kojem tijelu se stranci mogu obratiti vezano uz pitanja za zdravstveno osiguranje.

U analizi strankina predmeta, trebalo je konzultirati nekoliko zakona kojima se regulira zdravstveno osiguranje stranaca. Zdravstveno osiguranje stranaca u Republici Hrvatskoj regulirano je Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju (NN 80/13, 137/13, 98/19, 33/23; dalje: ZOZO) te

Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj NN 80/13, 15/18, 26/21, 46/22; dalje: ZOZOZZS). Obvezno zdravstveno osiguranje provodi isključivo Zavod (čl. 3 ZOZO-a). Sukladno navedenom, stranku je prvenstveno trebalo uputiti kako se radi dostupnosti osiguranim osobama u ostvarivanju prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja koje provodi Zavod, osnivaju područ-

ni uredi i ispostave te da se stranci mogu obratiti u Direkciju u Margaretskoj ulici 3 u Zagrebu odnosno u najbližu ustrojstvenu jedinicu Zavoda kako bi dobili podatke i upute o uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja (čl. 12/1. Statuta Zavoda). Također, stranci se trebalo objasniti kako je prema Statutu Zavod isključivi i jedini nositelj ovlasti provođenja obveznog zdravstvenog osiguranja kojem se stranke mogu obratiti radi dobivanja informacija vezanih uz uvjete i način ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja te kako u tom smislu privatne osiguravateljske kuće ne mogu pružati niti provoditi takvu vrstu zdravstvenog osiguranja.

Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju, Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca te Zakon o strancima (NN 133/20, 114/22, 151/22, dalje ZS) poznaju pojam stranca, svi ga dokumenti definiraju jednako kao osobu koja nije hrvatski državljanin, uz postojanje različitih kategorija. S obzirom na to da prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja obuhvaćaju pravo na zdravstvenu zaštitu i pravo na novčane naknade, kategorije stranaca u smislu zdravstvenog osiguranja treba razlikovati ovisno o tome radi li se o kategorijama stranaca koje su dužne osigurati se putem obveznog zdravstvenog osiguranja, kategorijama stranaca koje nisu obvezne osigurati se putem obveznog zdravstvenog osiguranja, ali mogu ostvariti zdravstvenu zaštitu te o posebnoj kategoriji stranaca koji mogu ostvariti zdravstvenu zaštitu na teret proračunskih sredstava.

Govoreći o kategorijama stranaca koji su obvezni osigurati se, stranci je bilo potrebno istaknuti kako se u tom slučaju radi o strancima s odobrenim stalnim boravkom ili dugotrajnim boravištem u Republici Hrvatskoj ako međunarodnim ugovorom, odnosno posebnim zakonom nije drugačije određeno (čl. 4/1. ZOZO-a) te o državljanima države koja

nije država članica Europske unije s odobrenim privremenim boravkom u Republici Hrvatskoj na temelju radnog odnosa kod poslodavca sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, kao i na temelju obavljanja gospodarske, odnosno profesionalne djelatnosti, ako su ispunjeni uvjeti prema posebnim propisima koji uređuju pitanje boravka i rada stranaca u Republici Hrvatskoj i ako po propisima Europske unije, odnosno međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno (čl. 5. ZOZO-a) uz taksativno navedena izuzeća kategorija stranaca od obveze zdravstvenog osiguranja (čl. 6/2., 5., 10., 11., 12. ZOZOZZS-a). Dodatne kategorije stranaca koje su obvezne osigurati se određuje Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca te su se stoga obvezni osigurati i državljani države članice Europskog gospodarskog prostora (EGP) i Švicarske Konfederacije, koji imaju odobreni privremeni boravak u Republici Hrvatskoj, pod uvjetom da nisu obvezno zdravstveno osigurani u jednoj od država članica i državljani države koja nije država članica EGP-a i Švicarske Konfederacije, ako propisima Europske unije, međunarodnim ugovorom, odnosno posebnim zakonom nije drugačije određeno (čl. 4/1. ZOZOZZS-a). Također, navedeni zakon, posebnim odredbama, određuje tko može ostvariti zdravstvenu zaštitu te na koji način, uz iznimku posebne kategorije taksativno navedenih kategorija stranaca koji mogu ostvariti zdravstvenu zaštitu na teret sredstava državnog proračuna (Čl. 19. ZOZOZZS-a).

Zaključno, stranci mogu prava iz zdravstvenog osiguranja u Republici Hrvatskoj ostvariti na temelju unaprijed zakonski definiranih uvjeta i načina. Stranci se radi lakšeg ostvarivanja prava iz zdravstvenog osiguranja mogu javiti u za to nadležne institucije, a konkretno u opisanom slučaju, u Zavod na istovjetan način kao i hrvatski državljani.

Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj

MARTINA RONČEVIĆ

Migracija ljudi je kretanje ljudi s jednoga mjesta na drugo, bilo unutar zemlje (unutarnja migracija) bilo preko granica (međunarodna ili transnacionalna migracija). Radi se o složenoj pojavi koju pokreću različiti čimbenici ekonomske, društvene, političke, ekološke i osobne prirode. Čimbenici koji potiču migraciju ili tzv. *push* faktori su okolnosti ili uvjeti koji tjeraju ili prisiljavaju pojedince ili grupe ljudi da napuste svoju trenutnu lokaciju ili zemlju i potraže prebivalište negdje drugdje. *Push* faktori mogu biti posljedica sukoba, progona, prirodnih katastrofa ili čimbenika vezanih uz okoliš poput klimatskih promjena. S druge strane, čimbenici privlačenja ili tzv. *pull* faktori su uvjeti ili prilike koje privlače pojedince ili grupe da se presele na određenu lokaciju ili zemlju.¹ Ovi čimbenici djeluju na privlačnost ili poticaj za ljude da traže prebivalište ili prilike na novom mjestu, a mogu biti potaknuti i potragom za boljim ekonomskim prilikama, obrazovanjem, spajanjem obitelji ili boljim životnim uvjetima. Ljudska migracija globalni je fenomen koji je stoljećima dio ljudske povijesti, a u današnjem, svijetu povezanom više nego ikad, vrlo je bitan aspekt globalizacije jer pridonosi razmjeni ideja, kultura i rada.

Migracija, međutim, može biti i nezakonita. Tada govorimo o kretanju ljudi preko državnih granica ili unutar granica zemlje bez odgovarajućeg ovlaštenja ili kršenjem nacionalnih zakona i propisa. Dodatna problematika nezakonite migracije javlja se u obliku krijumčarenja migranata. Krijumčarenje migranata znači posredovanje, u svrhu izravnog ili neizravnog stjecanja financijske ili druge materijalne koristi od nezakonitog ulaska osobe u državu koje ta osoba nije državljanin ili u njoj nema trajno boravište (čl. 3. Protokola protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, Glavna skupština Ujedinjenih naroda 2000.)² Kazneni zakon je inkriminirao kazneno djelo u skladu s Direktivom Vijeća 2002/90/EZ od 28. studenoga

2002. godine o definiranju olakšavanja neovlaštenog ulaska, tranzita i boravka (OJEC, L 328/17). Od dana pristupanja Europskoj uniji, Republika Hrvatska dužna je svoje nacionalno zakonodavstvo uskladiti s pravnom stečevinom Europske unije pa je tako protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj, drugoj državi članici Europske unije ili potpisnici Šengenskog sporazuma, što je u našem zakonodavstvu sadržano u Kaznenom zakonu (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, dalje u tekstu: KZ). Čl. 326./1. KZ propisuje da tko iz koristoljublja omogući ili pomogne drugoj osobi nedozvoljeno ući, izići, kretati se ili boraviti u Republici Hrvatskoj ili drugoj državi članici Europske unije ili potpisnici Šengenskog sporazuma, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina. Ako je, pak, pri počinjenju toga kaznenog djela doveden u opasnost život ili tijelo osobe koja nedozvoljeno ulazi, kreće se ili boravi u Republici Hrvatskoj ili drugoj državi članici Europske unije ili potpisnici

¹ <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/world/20200624STO81906/zasto-ljudi-migriraju>

² Odluka Vijeća od 24. srpnja 2006. o sklapanju u ime Europske zajednice Protokola protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, kojim se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta, u vezi s odredbama ovog Protokola koje potpadaju pod područje primjene čl. 179. i čl. 181.a Ugovora o osnivanju Europske zajednice (2006/616/EZ).

Šengenskog sporazuma, ili je s njom postupano na nečovječan ili ponižavajući način, ili je djelo počinila službena osoba u obavljanju službene dužnosti, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do dvanaest godina (čl. 326/2. KZ). Od počinitelja se zahtijeva namjera, odnosno inzistira se na tome da je znao ili morao znati da se radi o osobama koje nisu hrvatski državljani i da je njegov krajnji cilj usmjeren ka ostvarenju koristi. Počinitelj mora biti svjestan mogućnosti dovođenja u opasnost života ili tijela ilegalnog migranta ili na isto neizravno pristati. Subjektivni element kaznenoga djela – koristoljublje, sadržano je u osnovnom obliku kaznenoga djela protuzakonitoga prebacivanja osoba preko državne granice odnosno protuzakonitoga ulaženja, kretanja i boravka u Republici Hrvatskoj, drugoj državi članici Europske unije ili potpisnici Šengenskog sporazuma. Koristoljublje se uvodi kao bitan element u izmjenama i dopunama Kaznenog zakona 2015. godine, koji propisuje kako djela iz koristoljublja predstavljaju posebnu društvenu opasnost te predstavljaju tešku povredu

temeljnih ljudskih prava.³ Porastom migracija raste i kriminal, a na taj porast utječe relativno mali rizik u odnosu na profitabilnost pa je zakonodavac pokušao smanjiti tu pojavu smanjenjem zakonskog minimuma i povećavanjem zakonskog maksimuma zapriječene kazne zatvora čl. 326. KZ-a.

U razdoblju od početka tekuće godine do 31. listopada 2023., Republika Hrvatska evidentirala je 1016 kaznenih djela (prema čl. 326. Kaznenog zakona, Protuzakonito ulaženje, kretanja i boravak u Republici Hrvatskoj, drugoj državi članici Europske unije ili potpisnici Šengenskog sporazuma) što predstavlja porast od 32,12 % u odnosu na isto razdoblje u 2022. godini kada je njihov broj bio 769. Osim toga, vidljiv je i značajan porast od 64,14 % u broju otkrivenih krijumčara kojih je u promatranom razdoblju 2023. godine evidentirano 1103.⁴

Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj, drugoj državi članici Europske unije ili potpisnici Šengenskog sporazuma složeno je, višestrano pitanje koje zahtijeva hitnu pozornost i globalnu suradnju. Predstavlja potresno sjećanje ljudskog očaja, iskorištavanja i sustavne ranjivosti unutar naših društava. Postoji hitna potreba za jačom međunarodnom suradnjom, sveobuhvatnim politikama i snažnom provedbom zakona kako bi se razbile mreže krijumčarenja. Međunarodna suradnja mora biti ujedinjena kako bi se zaštitila prava i dostojanstvo migranata, nudeći održive alternative njihovim opasnim putovanjima, a istovremeno pozivajući na odgovornost one koji iskorištavaju njihovu ranjivost radi profita.

³ Usporedi: Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN 144/12 na dan 21.12.2012) i Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN 56/15) na dan 22. 5. 2015.

⁴ <https://www.sabor.hr/izvjesce-o-stanju-ilegalnih-migracija-na-podrucju-republike-hrvatske-za-razdoblje-od-ulaska?t=142191&tid=212261>

Smještaj stranaca u centrima za strance

MARIA ŽOKALJ

Na pitanje „Koji aktualni problem smatrate najvažnijim?” ne tako davne 2015. i 2016. godine čak 58 % građana Europske Unije (dalje u tekstu EU) odgovorilo bi imigracije (Barlain, 2017, str. 7). Naime, prema Eurostatovim podacima samo 2015. godine u Europu je pristiglo gotovo 1,3 milijuna tražitelja azila¹ što je kulminiralo migrantskom krizom. U Republici Hrvatskoj ona se najviše osjetila u razdoblju od rujna 2015. do ožujka 2016. godine, kada je tzv. balkanskom rutom kroz Republiku Hrvatsku prošlo ukupno 660 000 ljudi (Bakalović et al., 2016, str. 1).

Tijekom migrantske krize Republika Hrvatska imala je ulogu tranzitne zemlje te je nastojala osigurati što brži i dostojanstveniji, ali i kontroliran put izbjeglica u zemlje zapadne Europe, koje je većina izabrala kao konačnu destinaciju. „Takvo postupanje Republike Hrvatske i drugih država tzv. balkanske rute dijelom je bilo utemeljeno na činjenici da su 93,4 % osoba bili državljani ratom pogođenih i nesigurnih zemalja, dijelom na volji država destinacija za njihovim prihvatom mimo

postojećeg normativnog okvira, naročito Dublinске regulative, a dijelom na tome da se prve države ulaza nisu mogle samostalno nositi s tako velikim migracijskim pritiskom” (Pučka pravobraniteljica, 2016, str. 189).

Dok se u počecima migrantske krize u medijima naglašavao humanitarni aspekt, u prosincu 2016. godine dolazi do oštrog zaokreta te u prvi plan dolazi sigurnosni aspekt migrantske krize. Šira javnost, iako u počecima migrantske krize spremna na organiziranje pomoći izbjeglicama na lokalnoj razini, isprepadana terorističkim napadom u Parizu u studenome 2015. godine, okreće se sve žustrijem zagovaranju zaštite granica. Pod utjecajem opisanih zbivanja, na tzv. balkanskoj ruti javlja se praksa profilacije s obzirom na izgled, boju kože, kose i očiju, zemlju, regiju ili grad porijekla, jezik ili dijalekt te političko opredjeljenje. Pod utjecajem navedenih zbivanja, tzv. balkanska ruta biva 9. ožujka 2016. godine formalno zatvorena, nedugo nakon sastanka predstavnika policija tranzitnih zemlja (Bakalović et al., 2016, str. 3).

¹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Statistiken_%C3%BCber_Asyl.

Nadalje, u Slavonskom Brodu osnovan je Zimski tranzitno-prihvatni centar u kojem se od druge polovice studenoga 2015. godine počinje provoditi zadržavanje ljudi, na što je skrenuta pozornost pučkoj pravobraniteljici. „Tijekom obilazaka uočen je niz poteškoća u ostvarivanju prava tražitelja međunarodne zaštite i iregularnih stranaca, naročito u postupcima ograničavanja njihove slobode kretanja, zbog čega su bili u izrazito ranjivom položaju. Uz nerazumijevanje jezika na kojem se postupak vodio i ograničenog prava na besplatnu pravnu pomoć te nedostatnu i nepravovremenu sudsku zaštitu u tim postupcima, poteškoća je bilo i u organizaciji zdravstvene zaštite” (Pučka pravobraniteljica, 2016, str. 190).

Centar za mirovne studije (dalje u tekstu: CMS), organizacija civilnog društva koja štiti ljudska prava, u svojem izvješću o detenciji² u Republici Hrvatskoj navodi: „Zatvaranje Zimskog tranzitno-prihvatnog centra uslijedilo je 15. travnja 2016. godine, pri čemu su sve osobe napustile kamp do 8. travnja 2016. godine. Svi koji su zatražili međunarodnu zaštitu premješteni su u jedno od dva prihvatilišta za tražitelje međunarodne zaštite. Od osoba koje nisu zatražile zaštitu u Hrvatskoj, obiteljima je omogućen boravak u objektu otvorenog tipa u sklopu Prihvatilišta za tražitelje međunarodne zaštite Porin u Zagrebu (koji je *de facto* postao prvi objekt alternative detenciji u RH), dok su muškarci samci prebačeni u Prihvatni centar za strance Ježevo odakle su mnogi dobrovoljno vraćeni u državu svoga podrijetla.” (Bakalović et al., 2016, str. 3).

U Prihvatnom centru za strance Ježevo (dalje: PCSJ) provodi se administrativna detencija stranaca. CMS u svom izvješću na temu detencije iz 2016. godine³ objašnjava kako je riječ o kontroverznom mehanizmu ograničavanja slobode kretanja osobe (najčešće izbjeglica, osoba koje traže međunarodnu zaštitu i drugih stranaca) u zatvoreni detencijski centar, o kojoj odlučuje nadležno tijelo, u skladu sa zakonima koji se odnose na migracije i međunarodnu zaštitu. Također, navode kako vlade koriste mehanizam administrativne detencije kako bi strancu utvrdili identitet, facilitirali daljnju migraciju ili neku vrstu zaštite ili izvršili udaljenje stranca iz države u kojoj se on zatekao.

Zakon o strancima (NN 133/20, 114/22, 151/22, dalje: ZS) predstavlja središnji nacionalni pravni akt koji uređuje područje ograničenja kretanja stranaca. Zanimljivo je kako unatoč tome što je većina relevantnih odredbi prenesena iz Direktive 2008/115/EZ (Direktiva o vraćanju), neke od nacionalnih odredba omogućuju strancima povoljnije uvjete od onih iz Direktive, no upitno je koliko se dosljedno iste odredbe poštovalo u praksi za vrijeme migrantske krize.

Smještaj u centar uređen je čl. 212. ZS-a. Propisano je da se u svrhu ograničenja slobode kretanja radi osiguranja prisilnog udaljenja i povratka, državljanina treće zemlje može smjestiti u Centar za prihvat stranaca, no tek ako se prisilno udaljenje i povratak ne mogu osigurati blažim mjerama. Smještaj u Centru može trajati samo najkraće vrijeme koje je potrebno za prisilno udaljenje i dok su u tijeku aktivnosti radi prisilnog udaljenja koje se izvršavaju s dužnom pažnjom. Državnim tijelima, međunarodnim organizacijama i organizacija-

² Zakon o strancima u čl. 212. i dalje regulira smještaj u centar. U stručnoj se literaturi na engleskom jeziku koristi pojam detention (v. primjerice dokumente UNHCR-a, dostupno na: <https://www.refworld.org/docid/503489533b8.html>)

³ <https://www.cms.hr/en/publikacije/izvjestaj-o-detenciji-i-pritvaranju-stranaca-u-republici-hrvatskoj-svrha-i-uvjeti-detencije-stranaca-tijekom-2016-godine-u-prihvatnom-centru-za-strance>

ma civilnog društva, poput CMS-a, koje se bave zaštitom ljudskih prava osoba kojima je ograničena sloboda kretanja mora se omogućiti da posjete Centar. Mjerama koje su blaže od smještaja u Centar sukladno čl. 213. ZS-a smatraju se: polog putnih isprava, putnih dokumenata i putnih karata, polog određenih financijskih sredstava, zabrana napuštanja određene adrese smještaja i javljanje u policijsku postaju u određeno vrijeme. Rješenje o primjeni blažih mjera donosi, po službenoj dužnosti, Ministarstvo unutarnjih poslova putem nadležne policijske uprave odnosno policijske postaje, te se u sadržaju rješenja zadaju ranije navedene obveze koje su primjerene okolnostima konkretnog slučaja, na vrijeme do prisilnog udaljenja (čl. 216. ZS-a). Protiv rješenja nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor (čl. 216./3 ZS-a).

Tijekom migrantske krize 2016., prema navodima CMS-a ograničenje slobode kretanja je primijenjeno kolektivno i automatizmom, odnosno bez razmatranja individualnih slučajeva i alternativnih modela, iako nacionalno i europsko zakonodavstvo detenciju opravdava samo u iznimnim slučajevima, kao krajnju mjeru. Prema Bakalović et al., detencija se zapravo koristila kao metoda zastrašivanja kojom se osobe htjelo natjerati da zatraže azil u Hrvatskoj, iako mnogi to nisu htjeli jer su imali obitelji i prijatelje koji su se već nalazili

u drugim zemljama EU (Bakalović et al., 2016, str. 17).

Tijekom opisanih postupaka svi stranci koji ne razumiju hrvatski jezik trebali bi imati osigurano prevođenje na jezik koji razumiju (čl. 196. ZS-a). Prema čl. 53./1 Pravilnika o postupanju prema državljanima trećih zemalja (NN 136/2021), s državljaninom treće zemlje u postupku povratka koji ne razumije hrvatski jezik može se sporazumijevati i pomoću tehničkih pomagala, ako se ne može osigurati prevoditelj za strani jezik koji državljanin treće zemlje razumije i ako se može zaključiti da je državljanin treće zemlje dao pristanak na takav način sporazumijevanja. Sličnu je odredbu sadržavao i Pravilnik o postupanju prema strancima iz 2016. godine (čl. 28. a., Pravilnik o postupanju prema strancima, NN 14/13, 26/13, 86/13, 126/14, 95/15, 52/16), no u praksi u situacijama kada prevoditelj s liste nije bio u mogućnosti doći u policijsku postaju, službenici su se najčešće koristili *Google* prevoditeljom. Također, zabilježeni su i slučajevi u kojima je policijski službenik vodio postupak na engleskom jeziku, dok bi prevoditelj bio stranac sa slabim razumijevanjem engleskog (Bakalović et al., 2016, str. 4).

Zakon o strancima posebno detaljno uređuje situacije u kojima su stranci u detenciji maloljetni.

Maloljetni državljanin treće zemlje bez pratnje u pravilu će se smjestiti u objekte ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi. Maloljetni državljanin treće zemlje bez pratnje i maloljetni državljanin treće zemlje u pratnji članova svoje obitelji mogu se smjestiti u centar samo ako prisilno udaljenje nije moguće osigurati na drugi način i na najkraće potrebno vrijeme te će ga se smjestiti u Centru odvojeno od ostalih državljana trećih zemalja. Članovima obitelji u Centru osigurat će se odvojeni smještaj koji jamči odgovarajuću privatnost. Stroži policijski nadzor ne može se odrediti maloljetniku. Maloljetniku u Centru osigurava se mogućnost bavljenja slobodnim aktivnostima, uključujući igru i rekreaciju u skladu s njegovom dobi. Ako zbog velikog broja državljana trećih zemalja u duljem razdoblju nije moguće osigurati zasebne prostorije, članove iste obitelji smjestit će se u Centru bez obzira na ranije opisane uvjete. O početku primjene te prestanku uvjeta za primjenu navedene mjere bez odgode će se obavijestiti Europska komisija (čl. 221. ZS-a).

CMS navodi kako je posebno problematičan smještaj djece bez pratnje u Prihvatni centar za strance u Ježevu, pri čemu postupak smještaja ne uzima u obzir specifične potrebe djeteta. Nadalje opisuju kako je u sklopu PCSJ izgrađen dodatni objekt za prihvat stranih maloljetnika bez pratnje, obitelji,

žena samaca i drugih ranjivih skupina iregularnih stranaca, ako se svrha tog objekta 2016. godine promijenila u prihvat za muškarce samce, no iz CMS-a ističu pitanje koliko je objekt s temeljnom funkcijom detencije i pripreme za deportaciju stranaca adekvatno mjesto za boravak i pravilan razvoj djece (Bakalović et al., 2016, str. 20).

Europska direktiva o vraćanju, u čl. 15.1. ističe kako bi zemlje članice EU trebale posegnuti za detencijom jedino ako ne postoje nikakve druge dostatne, ali manje restriktivne mjere. Europska komisija je na sastanku o Direktivi o vraćanju, održanom 26. studenoga 2010. godine istakla kako zemlje članice trebaju sagledavati alternative detenciji kao najidealnijeg rješenja kako za zemlje članice, tako i za migrante (Bakalović et al., 2016, str. 18).

Slijedom navedenog, možemo zaključiti kako unatoč postojanju pravnog okvira koji slijedi europski po pitanju smještaja stranaca u centre za strance, taj sustav u praksi pokazuje određene nedostatke, s time da prostor za napredak postoji u području ograničavanja kretanja stranaca.

Prema upozorenjima BVMN, mreže EU za praćenje nasilja na granicama, u Republici Hrvatskoj trenutačno traje razdoblje povećanog priljeva stranaca, na koji smo odgovorili osnivanjem Prihvat-

nog centra za strance u Dugom Dolu kod Krnjaka. No, predbacuje nam se situacija u kojoj su grupe izbjeglica neko vrijeme noćile u zagrebačkim parkovima, nakon što im je rečeno da u Hotelu Porin nema mjesta za njih te kao takva ukazuje na našu nespремnost za potencijalnu novu migrantsku krizu (BVMN, 2023).

CMS je još 2016. godine u svojem izvješću došao do sljedećeg zaključka: „Sukladno Zakonu o strancima, potrebno je primijeniti model alternativne detenciji koji će iregularnim migrantima osigurati humaniji tretman tijekom boravka u Republici Hrvatskoj te im pomoći da reguliraju svoj boravak. Potrebno je osigurati model koji odgovara uvjetima sustava koji postoji u RH, a koji će osigurati kvalitetan i human pristup osobama u kojem će sudjelovati stručni djelatnici, organizacije civilnog društva i volonteri” (Bakalović, 2016, str. 20).

CMS ističe kako su dugoročni ciljevi (Bakalović, 2016, str. 6):

1. Stvoriti situaciju u kojoj detencijski centri više ne postoje i nisu potrebni
2. Oblikovati sustav alternative detenciji
3. Poboljšati uvjete života u detenciji
4. Zaustaviti detenciju tražitelja azila i djece
5. Poboljšati praksu zaštite ljudskih prava i osobnih sloboda u detenciji.

Izvori:

Bakalović, V., Gluščić Puljek, P., Kekuš, S., Kocijan, D., Špoljarić, M., Vidović, T. (2016). *Svrha i uvjeti detencije stranaca tijekom 2016. godine u Prihvatnom centru za strance*. Zagreb: Centar za mirovne studije

Barlai, M., Fähnrich, B., Griessler, C., Rhomberg, M. (Eds.) (2017). *The Migrant Crisis: European Perspectives and National Discourses*. Zurich: LIT Verlag

BVMN (2023). *Monthly report*, <https://borderviolence.eu/databases/monthly-reports/>

Zakon o strancima, NN 133/20, 114/22, 151/22

Pravilnik o postupanju prema strancima, NN 14/13, 26/13, 86/13, 126/14, 95/15, 52/16

Pravilnik o postupanju prema državljanima trećih zemalja, NN 136/2021

Pučka pravobraniteljica (2016). *Izvješće Pučke pravobraniteljice za 2016. godinu*, <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2016-godinu/?wpdmdl=4743&refresh=656999423e6241701419330>

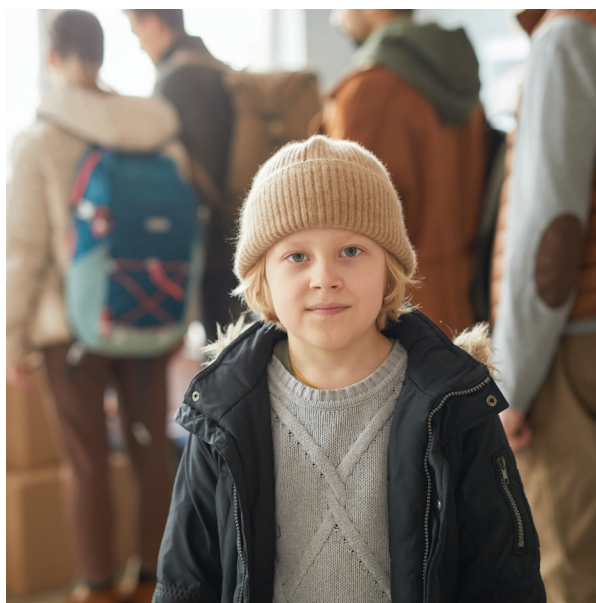
Prava djece bez pratnje – pravna zaštita i integracija u hrvatsko društvo

TESSA SMOLJO MITEVSKI

Djeca se rađaju s temeljnim slobodama i pravima koja su priznata te kao takva pripadaju svim ljudskim bićima jednako. No, s obzirom na psihičku i tjelesnu nezrelost nameće se potreba za temeljitim zakonodavstvom koje će posebno uređivati prava djeteta te njihovu zaštitu upravo zbog te činjenice. Glavni međunarodni dokument koji se koristi kao polazište, a ujedno i standard za postupanje prema djeci je Konvencija o pravima djeteta koja je usvojena na Glavnoj skupštini Ujedinjenih naroda 20. studenoga 1989. godine (Rezolucija br. 44/25). Konvenciju je ratificirala i Republika Hrvatska na temelju akta Vlade o sukcesiji od bivše države kojim Republiku Hrvatsku smatra strancom Konvencije od 8. listopada 1991. godine. Kao stranka, Republika Hrvatska time je preuzela sve odgovornosti koje proizlaze iz Konvencije, a koje se prvenstveno odnose na pravilnu provedbu te izmjenu postojećeg zakonodavstva.¹

U prvom članku Konvencije daje se definicija djeteta u kojoj se navodi da je to svaka osoba mlađa od 18 godina, osim ako se zakonom koji se primjenjuje na dijete granica punoljetnosti ne odredi ranije. Konvencija na samom početku postavlja temelj pravilnog postupanja prema djeci u svakom smislu s imperativom nepostojanja diskriminacije kako prema djetetu tako i prema njegovim roditeljima neovisno o njihovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, uvjerenju, a osobito etničkom podrijetlu. U tom cilju, države stranke moraju poduzeti sve potrebne mjere kako bi zaštitile tu osjetljivu skupinu od svakog mogućeg oblika diskriminacije.

U svijetu dramatično raste broj ljudi koji su primorani napustiti svoje domove kako bi izbjegli sukobe, proganjanja, siromaštvo i ratove, a sve u nadi za boljim životom za sebe i svoju obitelj. Prema statistici UNHCR-a, 2016. godine zabilježen je najveći broj izbjeglica nakon Drugog svjetskog

rata, a iznosio je 65 milijuna od kojih je gotovo 400 000 pristiglo u Europu. Čak četvrtina toga broja činila su djeca koja su prebjegla u susjedne zemlje, a 34 % (33 806) njih činila su djeca bez pratnje. Više od trećine sveukupnih tražitelja međunarodne zaštite u Europskoj uniji bila su djeca. Nažalost, tijekom bijega radi sukoba i nemira, velik broj djece ostane bez članova obitelji ili se putem razdvoje od roditelja te moraju putovati sami pa kao takva dostignu na područje Repulike Hrvatske gdje se prepoznaju kao djeca bez pratnje.

Kako onda Republika Hrvatska postupa prema djeci (a osobito prema djeci bez pratnje) različitog podrijetla koja migriraju u državu? Temeljni akt koji uređuje takve situacije je Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15, 127/17, 33/23) uz niz protokola i priručnika o pravilnom postupanju prema njima. Prateći definiciju Konvencije, dijete je tražitelj, azilant ili stranac pod supsidijarnom zaštitom i stranac pod privremenom zaštitom mlađi od 18 godina, a dijete bez

¹ www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf

pratnje je državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva mlađa od 18 godina koja je ušla u Republiku Hrvatsku bez pratnje odrasle osobe odgovorne za nju u smislu roditeljske skrbi sukladno zakonodavstvu Republike Hrvatske, sve dok se ne stavi pod skrb takve osobe, a uključuje i djecu koja su ostala bez pratnje nakon što su ušla u Hrvatsku (čl. 4.). Djeca, a osobito djeca bez pratnje smatraju se ranjivom skupinom osoba te kao prema takvima treba postupati s većom mjerom pažnje te kao kriterij postupanja uvijek mora biti prisutno načelo najboljeg interesa djeteta, a ono se procjenjuje uzimajući u obzir njegovu dobrobit, društveni razvoj i podrijetlo, zaštitu i sigurnost, mišljenje samog djeteta (ovisno o njegovoj dobi i zrelosti) te osobito mogućnost spajanja s obitelji (čl. 10.).

Jednom kada dijete stupi na područje Hrvatske, njegovo je temeljno pravo podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu, a to je posebno vidljivo u čl. 8. Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti koji propisuje da se takav zahtjev može podnijeti i nakon što je državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva nezakonito ušla u Republiku Hrvatsku, uzimajući u obzir da je došla izravno s područja na kojem je proganjana ili izložena ozbiljnoj nepravdi te se kao takva neće kazniti zbog neza-

konitog ulaska ako bez odgode izrazi namjeru za podnošenje zahtjeva te opravda razloge nezakonitog postupanja. Namjeru za podnošenje zahtjeva za dijete u pravilu podnosi zakonski zastupnik, no u slučaju da se radi o djetetu bez pratnje, ako ono izrazi namjeru za podnošenje zahtjeva, tada tijelo nadležno za poslove socijalne skrbi odmah imenuje posebnog skrbnika obučenog za rad s djecom koji nije u sukobu interesa s djetetom (čl. 17.). Najnoviji statistički podatci o traženju međunarodne zaštite koje je objavilo Ministarstvo unutarnjih poslova² pokazuju da je gotovo 55 000 izbjeglica tražilo zaštitu od 1. siječnja 2023. do 30. rujna 2023. godine od kojih je najveći broj pristigao iz Afganistana (više od 17 000). Gotovo 3000 tih zahtjeva od strane su djece bez pratnje.

Zakon o socijalnoj skrbi (NN 18/22, 46/22, 119/22, 71/23) propisuje da se i dijete bez pratnje smatra korisnikom socijalne skrbi dok ključnu ulogu u zastupanju njegovih prava i interesa imaju posebni skrbnici kao i djelatnici institucija i organizacija koji s njima rade (čl. 18). U skladu s time, dijete bez pratnje ostvaruje prava iz sustava socijalne skrbi bez obzira na to je li izrazilo namjeru za podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu, a najosnovnije pravo koje mu pripada

² <https://mup.gov.hr/pristup-informacijama-16/statistika-228/statistika-trazitelji-medjunarodne-zastite/283234>

sukladno tome jest socijalna usluga smještaja. Ta usluga uključuje stanovanje, prehranu, njegu i odgoj te psihosocijalnu podršku, uključujući i novčanu naknadu za osobne potrebe. Ako je djetetu bez pratnje odobrena međunarodna zaštita, tada ono ima pravo na socijalnu skrb istu kakvu ima i hrvatski državljanin (čl. 19). Tijekom smještaja, a za vrijeme trajanja zaštite, sukladno najboljem interesu djeteta i načelu cjelovitosti obitelji, djetetu bez pratnje mora se osigurati smještaj kod odraslih

rođaka, u udomiteljskoj obitelji ili kod pružatelja socijalnih usluga za djecu (Prihvatilištu); iznimno, kada se iscrpe svi naponi u pronalaženju djetetovih roditelja ili proširene obitelji, ono može biti smješteno s ciljem posvojenja ili zajedno s osobom koja se brinula o djetetu tijekom bijega (čl. 90. Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti). Nadalje, dijete bez pratnje ima pravo na zdravstvenu zaštitu u istom opsegu kao osigurana osoba iz obveznog zdravstvenog osiguranja (iako to ne znači da imaju pravo na izbor liječnika primarne zdravstvene zaštite jer je ona osigurana u Prihvatilištu) (čl. 87.); ono također ostvaruje pravo na osnovno i srednjoškolsko obrazovanje, isto kao i dijete koje je hrvatski državljanin kako bi se što uspješnije integriralo u hrvatsko društvo (čl. 58.). Kako bi se dijete bez pratnje moglo uključiti u odgojno-obrazovni sustav, potrebni su mu dokumenti za identifikaciju, potvrda statusa i prethodnog školovanja, no u slučaju da ih nema, dovoljna je potvrda o podnesenom zahtjevu za međunarodnu zaštitu. Naravno, dijete bez pratnje kojemu je odobrena zaštita ima i pravo na pomoć u integraciji u hrvatsko društvo (koja uključuje izradu plana integracije, pomoć u ostvarivanju plana te nadzor

nad izvršenjem) te pravo na spajanje obitelji (čl. 76.). Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti posebno uređuje to pravo te navodi kako članovi obitelji djeteta pod zaštitom ostvaruju ista prava kao i dijete (čl. 66.). Eventualno, dijete bez pratnje može steći hrvatsko državljanstvo ako kumulativno ispunjava zakonske pretpostavke, a koje podrazumijevaju: navršenih 18 godina, otpust iz stranog državljanstva, osam godina neprekidnog boravka u Republici Hrvatskoj, odobren status stranca na stalnom boravku, poznavanje hrvatskog jezika i latiničnog pisma, hrvatske kulture i društvenog uređenja, a iz ponašanja je moguće zaključiti da poštuje pravni poredak i običaje u Republici Hrvatskoj (čl. 8. Zakona o hrvatskom državljanstvu NN 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, 102/19, 138/21).

Kada govorimo o integraciji djece i migranata općenito, ne smijemo zanemariti izuzetno važnu ulogu odgojno-obrazovnog sustava u oblikovanju znanja i stavova koji razvijaju demokratsku svijest i kritičko prosuđivanje. Ako takav sustav ne razvija pozitivan stav i razne mogućnosti, integracija nije moguća, stoga treba educirati i informirati učenike i nastavnike o inim okolnostima u svijetu kako bi bili što osposobljeniji pravilno djelovati u sve složenijim situacijama proizašlim iz međusob-

nih odnosa učenika različitih kulturnih pozadina. Tu nastupa Ministarstvo znanosti i obrazovanja koje je glavni pokretač stručnog usavršavanja i pružanja potpore odgojno-obrazovnim djelatnicima. Od 2015. godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja organizira i financira projekte i radionice psihosocijalne pomoći odgojno-obrazovnim djelatnicima za potrebe rada s učenicima različitog etničkog podrijetla. Zahvaljujući tim radionicama, škole putem raznih projekata uspješno provode interkulturno obrazovanje te obrazovanje o ljudskim vrijednostima. Obostrano uključivanje, suradnja i doprinos kako nadležnih institucija tako i migranata, nužni su da bi integracija bila što uspješnija.

Problem bezdržavljanstva Roma u Republici Hrvatskoj

MIRKO GRŽINIĆ

U hrvatskom zakonodavstvu ne postoji posebni zakon kojim bi se regulirao pravni položaj osoba bez državljanstva (apatrida), stoga se na tu problematiku primjenjuju odredbe sadržane u Konvenciji UN-a o pravnom položaju osoba bez državljanstva (Sl.1. SFRJ – MU 9-96/59, NN MU 12-27/93, dalje: Konvencija iz 1954.) od 28. rujna 1954. godine, zatim u Konvenciji UN-a o smanjenju slučajeva bezdržavljanstva od 30. kolovoza 1961. godine (NN MU 8-66/11, dalje: Konvencija iz 1961.), kojih je Republika Hrvatska potpisnica, te naposljetku u odredbama sadržanim u Zakonu o hrvatskom državljanstvu (NN 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, 102/19, 138/21, dalje: ZHD), te Zakonu o strancima (NN 133/20, 114/21, 151/22, dalje: ZS). Prema odredbi iz čl.1/1. Konvencije iz 1954., kao osoba bez državljanstva označava se ona *osoba koju nijedna država prema svom zakonodavstvu ne smatra svojim državljaninom*, dok se u odredbi iz čl.3/1.t.1. ZS-a kao osobu bez državljanstva navodi *osobu koju ni jedna država sukladno svom nacionalnom zakonodavstvu ne smatra svojim državljaninom*. Na pripadnike romske nacionalne manjine (dalje: RNM), ako imaju hrvatsko državljanstvo, primjenjuju se odredbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (NN 155/02, 47/10, 80/10, 93/11, 93/11, dalje: Ustavni zakon). Odredbom iz čl. 5. Ustavnog zakona kao nacionalna manjina definirana je *skupina hrvatskih državljana čiji pripadnici su tradicionalno nastanjeni na teritoriju Republike Hrvatske, a njeni članovi imaju etnička, jezična, kulturna i/ili vjerska obilježja različita od drugih građana i vodi ih želja za očuvanjem tih obilježja*. U Nacionalnom planu za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine¹, koji je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina donio u lipnju 2021. godine navedeno je sljedeće: *Kao jednoj od nacionalnih manjina*

na području RH, romskoj nacionalnoj manjini je ustavnom odredbom priznat status pripadnika nacionalne manjine, uvažavajući činjenicu njihova dugotrajnog boravka, još od doseljavanja u razdoblju razvijenog srednjeg vijeka, u drugoj polovici XIV. stoljeća, da bi im se, u različitim povijesnim razdobljima, brojnost i struktura populacije mijenjali ovisno o brojnim društvenim faktorima, posebno nakon gubitaka uslijed masovnih progona tijekom Drugog svjetskog rata. (str. 16. i 17.). Razvidno je stoga kako pripadnici RNM-a, ako su hrvatski državljani, uživaju sva prava i obveze propisane URH-om, Ustavnim zakonom te pozitivnim pravnim propisima u Republici Hrvatskoj, dok izazov predstavlja reguliranje statusa, prava i obveza pripadnika RNM, koji su u statusu osoba bez državljanstva.

Na području država nastalih sukcesijom bivše Jugoslavije, pa tako i na području Republike Hrvatske, upravo su pripadnici RNM ti koji su bili pogođeni problemom bezdržavljanstva, posebno jer su zbog oružanih sukoba bili silom prisiljeni, kao prognanici odnosno izbjeglice, napuštati svoja ranija mjesta boravišta, te u slučaju nepostojanja potrebnih podataka u javnim evidencijama o osobnim stanjima građana, poput matičnih knjiga rođenih, vjenčanih i umrlih, istima je u državi pribežišta bilo bitno otežano dokazivati svoju pripadnost, steći državljanstvo te tako regulirati svoj status. Prema zadnjim podacima iz Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine (str. 17.), na području Republike Hrvatske živi ukupno 24 524 pripadnika RNM-a, a prema istraživanju N. Rašića, D. Lučić, B. Galića i N. Krajića *Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: identitet, socijalna distanca i iskustvo diskriminacije* iz 2020. godine (str. 155.)², najveći je broj pripadnika RNM-a rođen u Republici Hrvatskoj (91,1 %), dok je manji dio rođen u Bosni

¹ <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/NPUR%202021-2027/Nacionalni%20plan%20za%20uklju%C4%8Divanje%20Roma.pdf>

² <https://ukljucivanje-roma.com/assets/other/Ukljucivanje%20Roma%20u%20hrvatsko%20drustvo-identitet,%20socijalna%20distanca%20i%20iskustvo%20diskriminacije.pdf>

i Hercegovini (3,1 %), te u Republici Kosovo (2,2 %) i u Republici Srbiji (1,5 %). Prema rezultatima empirijskog istraživanja S. Kunac, K. Klasnić i S. Lalić *Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: istraživanje baznih podataka* iz 2018. godine (str. 247. – 248.)³, hrvatsko državljanstvo ima preko 98 % pripadnika romske nacionalne manjine, dok je njih 1,8 % bez hrvatskog državljanstva, da bi unutar tog postotka bilo utvrđeno kako su 24 osobe zapravo osobe bez državljanstva.

Odredbom iz čl. 3. ZHD, kao načini stjecanja hrvatskog državljanstva navode se podrijetlo, rođenje na području Republike Hrvatske, zatim prirođenje te prema odredbama međunarodnog ugovora. Glede problema bezdržavljanstva RNM-a, izazov predstavlja evidencija republičkih državljanstava bivše Jugoslavije. S jedne strane, prema odredbi iz čl. 30.a ZHD-a, *hrvatskim državljaninom smatra se i osoba rođena u razdoblju od 8. siječnja 1977. do 8. listopada 1991. godine, kojoj su u trenutku rođenja oba roditelja imala hrvatsko državljanstvo, ali joj je u evidenciji o državljanstvu upisano drugo državljanstvo, ako u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ZHD-a, podnese zahtjev za utvrđivanje hrvatskog državljanstva* (dakle u roku od tri godine od 1. siječnja 2022. godine). U izostanku gore navedenih pretpostavki, supsidijarno u obzir, ako su ispunjene daljnje pretpostavke sadržane u odredbi iz čl. 8/1.t.1–5. ZHD-a, može se uzeti stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem, odnosno tzv. redovnom naturalizacijom. Prirođenjem hrvatsko državljanstvo može steći *stranac koji je podnio zahtjev za primanje u hrvatsko državljanstvo ako udovoljava ovim pretpostavkama: (1) da je navršio 18 godina života; (2) da ima otpust iz stranog državljanstva ili da podnese dokaz da će otpust dobiti ako bude primljen u hrvatsko državljanstvo; (3) da živi u Republici Hrvatskoj s prijavljenim boravkom 8 godina neprekidno do podnošenja zahtjeva i ima odobren status stranca na stalnom boravku; (4) da poznaje hrvatski jezik i latinično pismo, hrvatsku kulturu i društveno uređenje; (5) da poštuje pravni poredak Republike Hrvatske, da je podmirio dospjela javna davanja te da ne postoje sigurnosne zapreke za njegov primitak u hrvatsko državljanstvo.*

U slučaju bezdržavljanstva, osobe u takvom statusu u nemogućnosti su regulirati status svojoj djeci jer prema odredbi iz čl. 11/2. Zakona o državnim maticama (NN 96/93, 76/13, 98/19, 133/22, dalje ZDM), ako je dijete rođeno izvan zdravstvene ustanove, prijavu je dužan izvršiti otac djeteta, odnosno majka kad za to bude sposobna, ali ako su oni osobe bez državljanstva, isto im je otežano, te tu prema odredbi iz čl. 14. ZDM-a, jedino može pristupiti nadležni Zavod za socijalnu skrb, ako bi se radilo o nađenom djetetu, te se upis činjenice rođenja nađenog djeteta, čiji roditelji nisu poznati, obavlja na temelju rješenja nadležnog zavoda za socijalnu skrb, na području mjesta gdje je dijete nađeno. Valja napomenuti kako osobe bez državljanstva imaju pravo na ostvarivanje besplatne pravne pomoći, ali im upravo zbog nereguliranog statusa, izazov može predstavljati ostvarivanje prava i obveza iz osnovnog zdravstvenog osiguranja, zatim prava iz sustava socijalne skrbi, te im zna biti otežano ostvarivanje prava na obrazovanje. Nacionalna strategija za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine⁴ pokazuje i da se oni ne mogu zaposliti na području Republike Hrvatske, što ih dovodi do ekonomske prikraćenosti koja stvara širu društvenu anomaliju u vidu dodatnih troškova sredstava državnog proračuna, glede naknada i usluga iz sustava socijalne skrbi, obveznog zdravstvenog osiguranja, zatim troškova obrazovanja te naposljetku, povećanih izdataka za sigurnosnu djelatnost zbog porasta stope kriminaliteta (str. 8. i 9.), dok socijalna isključenost predstavlja višedimenzionalni pojam, a javlja se kao posljedica strukturalnih izazova unutar društva, gdje su pojedinci ili grupe potisnuti na društvenu periferiju i zakinuti za potpunu participaciju u svim društvenim zbivanjima (str. 5. i 6.).

3 <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Uklju%C4%8Divanje%20Roma%20u%20hrvatsko%20dru%C5%A-1tvo%20-%20istra%C5%BEivanje%20baznih%20podataka.pdf>

4 <https://ljudskaprava.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/Nacionalna%20strategija%20za%20ukljucivanje%20Roma%20za%20razdoblje%20od%202013.%20-%202020.pdf>

Intervju s prof. dr. sc. Gorankom Lalić Novak

MIRTA ŠIMAGA

Prof. dr. sc. Goranka Lalić Novak, stručnjakinja za pitanja azila i predsjednica Hrvatskog pravnog centra odgovorila je na pitanja koja su joj postavili kliničari. Intervju možete pročitati u nastavku.

Kakva je trenutno situacija u pogledu prava na azil i zaštite izbjeglica u Republici Hrvatskoj?

Kada govorimo o pravu na azil i izbjegličkim kretanjima u Republici Hrvatskoj, prvo trebamo nešto reći i o globalnoj situaciji koja utječe na Republiku Hrvatsku. U posljednjih desetak godina zbog različitih sukoba diljem svijeta koji generiraju velika izbjeglička kretanja i humanitarne krize, raste i broj osoba kojima je potrebno pružiti međunarodnu zaštitu. Tako UNHCR procjenjuje da je prisilno raseljavanje na globalnoj razini doseglo 110 milijuna osoba sredinom 2023. godine, od čega je 36,4 milijuna izbjeglica, 6,1 milijuna tražitelja međunarodne zaštite, a 5,3 milijuna drugih osoba kojima je potrebna međunarodna zaštita. Većina izbjeglica najčešće se kreće unutar tzv. mješovitih migracijskih tokova pokušavajući do zemlje utočišta doći neregularnim putevima, između ostaloga i zato jer najčešće ne mogu ishoditi potrebne dokumente i dozvole za legalan ulazak u drugu zemlju. Istovremeno, vidljiv je vrlo značajan trend povezivanja migracija sa zaštitom nacionalne sigurnosti, strahom od terorizma ali i sve glasnijih zahtjeva različitih aktera, pa i građana, da se migracije smanje i otežaju uvjeti za ulazak u zemlju. Sve to dovodi i do negativnih stavova i poziva da se i pravo na azil ograniči.

I u Republici Hrvatskoj vidimo slične trendove, a u prilog tome govori povećanje broja neregularnih prelazaka državne granice, koji uključuju i tražitelje međunarodne zaštite.

Možete li nam reći nešto više o tim statističkim pokazateljima?

Republika Hrvatska posljednjih godina bilježi pojačani pritisak na vanjskim granicama te veliki broj osoba koje državnu granicu prelaze na neregularan način. Tako je u 2022. godini zabilježeno više od 50 000 osoba u nezakonitom prelasku ili

boravku, a prema informaciji koju je Vlada Republike Hrvatske predstavila Hrvatskom saboru u studenome ove godine, hrvatska policija je od početka 2023. evidentirala gotovo 63 000 postupanja vezano za nezakonite prelaske granice u Republici Hrvatskoj. Najviše neregularnih migranata porijeklom je iz Afganistana, Turske, Maroka, Pakistana, Iraka i Bangladeša.

Valja spomenuti i da nekoliko zadnjih godina različite domaće, strane i međunarodne organizacije i akteri ukazuju na problem nemogućnosti pristupa teritoriju i sustavu azila za neke osobe koje traže međunarodnu zaštitu. Međutim, istovremeno se bilježi i veliki porast broja osoba koje su zatražile međunarodnu zaštitu u Republici Hrvatskoj, gotovo 13 000 u 2022. godini te više od 54 000 u prvih devet mjeseci 2023. godine. Ipak, valja naglasiti da više od 95 % osoba koje iskažu namjeru ili čak i podnesu zahtjev za međunarodnom zaštitom napuste Republiku Hrvatsku jer žele otići, odnosno odu u neku od zemalja zapadne Europe.

Znamo da se na razini Europske unije događaju važne promjene u pogledu azilnog zakonodavstva. Što možemo očekivati u skorijoj budućnosti i kako će se te promjene reflektirati na Republiku Hrvatsku?

U rujnu 2020. godine Europska komisija predložila je novi zajednički europski okvir za upravljanje migracijama i azilom, odnosno paket zakonodavnih prijedloga i preporuka pod nazivom Pakt o migracijama i azilu. Zbog situacije s COVID-om 19 pažnja Europske unije i država članica se preusmjerila na pandemiju, no sada je ponovno naglasak stavljen na pitanje upravljanja migracijama i zajednički europski sustav azila (CEAS). Trenutno je reforma CEAS-a u završnoj fazi iako su pregovori o nekim prijedlozima zakonodavstva još u tijeku.

Novim paketom propisa promijenit će se sustavi azila i potencijalno dovesti do smanjenja standarda u pogledu zaštite izbjeglica. Tako se primjerice prijedlogom Uredbe o uvođenju dubinske provjere državljana trećih zemalja na vanjskim granicama uvodi nekoliko oblika provjere državljana trećih zemalja koji se nađu na vanjskoj granici Europske unije, a ne ispunjavaju uvjete ulaska. Radi se o preliminarnom zdravstvenom pregledu i provjere

ranjivosti, provjeri identiteta na temelju informacija u europskim bazama podataka te sigurnosne provjere kako bi se provjerilo predstavlja li osoba prijetnju unutarnjoj sigurnosti. Iako je intencija ovakvog uređenja jasna i čini se vrlo korisnom, niz je izazova i neizvjesnosti u vezi s pravima osoba koje prolaze postupak dubinske provjere, uključujući one u pogledu pitanja ograničavanja slobode kretanja, uvjeta prihvata, dostupnosti pravne pomoći, temeljitosti provjere zdravlja i ranjivosti, razloga za odbijanje ulaska, sudske zaštite, itd.

Naravno da će i Republika Hrvatska kao članica Europske unije morati prenijeti i primjenjivati novo zakonodavstvo, što će značiti da će se na našoj vanjskoj granici morati provoditi i ovakve dubinske provjere.

Što će to značiti za naša nadležna tijela koja se bave pitanjima azila?

Novo uređenje svakako će staviti dodatno opterećenje na nadležna tijela, prije svega Ministarstvo unutarnjih poslova koje će morati osigurati dovoljne personalne i materijalne kapacitete za provedbu novih instrumenata i mjera. No, valja naglasiti da će novi instrumenti sigurno biti popraćeni i izdašnjim financiranjem iz europskih fondova.

Je li u Republici Hrvatskoj moguće uvesti neke druge mogućnosti za zakonite dolaske izbjeglica, koje bi smanjile njihova neregularna kretanja i osigurale jednostavniji pristup zaštiti?

U praksi drugih zemalja postoje različiti modeli zakonitih dolazaka izbjeglica, koji s jedne strane uključuju programe preseljenja, a s druge tzv. komplementarne putove dolaska. Radi se o različitim modelima kao što su humanitarni prihvati, odnosno humanitarne vize, humanitarni koridori i sl., programi hitnih evakuacija, spajanje (proširenih članova) obitelji, programi radne mobilnosti, programi vezane za obrazovanje (programi stipendiranja i studentske vize), programe privatnog sponzorstva i sponzorstva zajednice te kombinaciju navedenog.

Pojedine države članice Europske unije posljednjih godina provode pilot programe sponzorstva zajednice, odnosno privatnih sponzorstva. Kroz ovakve programe nedržavni akteri, odnosno pojedinci, grupa građana, organizacije civilnog društva, vjerske zajednice ili drugi akteri preuzimaju odgovornost ili dio odgovornosti za pružanje financijske i/ili nematerijalne podrške izbjeglicama na određeno vremensko razdoblje u procesu dolaska, prihvata i/ili integracije u zemlju odredišta.

Svakako bi ovakve modele trebalo istražiti i pokušati pilotirati i u Republici Hrvatskoj.

U javnosti se stvara mišljenje kako tražitelji međunarodne zaštite imaju jako puno prava, u opsegu većem nego i hrvatski građani. Možete li nam nešto reći o tome?

Prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, tražitelji imaju sljedeća prava: na boravak, slobodu kretanja, osiguranje odgovarajućih materijalnih uvjeta prihvata, zdravstvenu zaštitu, osnovno i srednje obrazovanje za djecu, informacije, pravno savjetovanje i besplatnu pravnu pomoć, slobodu vjeroispovijesti, rad i isprave.

Pojasnila bih da su ta prava ipak ograničena po opsegu, tako primjerice zdravstvena zaštita obuhvaća hitnu medicinsku pomoć i prijeko potrebno liječenje bolesti i ozbiljnih mentalnih poremećaja, u skladu s medicinskom indikacijom. Nadalje, tražitelj stječe pravo na rad istekom roka od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, ali samo ako Ministarstvo unutarnjih poslova nije donijelo odluku o zahtjevu i ako tražitelj svojim postupanjem nije utjecao na razloge izostanka donošenja odluke.

No, osim prava, tražitelji imaju i dužnosti, primjerice, moraju poštivati Ustav, zakone i druge hrvatske propise te surađivati s državnim tijelima i postupati po njihovim mjerama i uputama.

I, na kraju, na koji način Pravna klinika može doprinijeti olakšavanju pravne situacije tražitelja međunarodne zaštite?

Pravna klinika od samih je početaka vrlo aktivna u području azila, samo bih spomenula da su studenti kliničari volontirali u tranzitnom centru u Slavonskom Brodu u vrijeme izbjegličko-migracijske krize 2015. – 2016. godine za što su nagrađeni i Rektorovom nagradom za društveno koristan rad. Svakako je vrlo važno to što se tražitelji mogu obratiti Klinici i dobiti pravne savjete oko ostvarivanja svojih prava, no značajna je i suradnja s organizacijama civilnog društva, kao što su Hrvatski pravni centar, Centar za mirovne studije, JRS i dr. I humanitarne akcije i tribine koje Klinika redovito pokreće i održava vrlo su važan način upoznavanja naših studenata s problematikom ostvarivanja prava na azil, ali zasigurno doprinose i smanjivanju predrasuda prema ovoj kategoriji osoba.

Statistički prikaz rada Pravne klinike u ljetnom semestru 2022./2023. godine

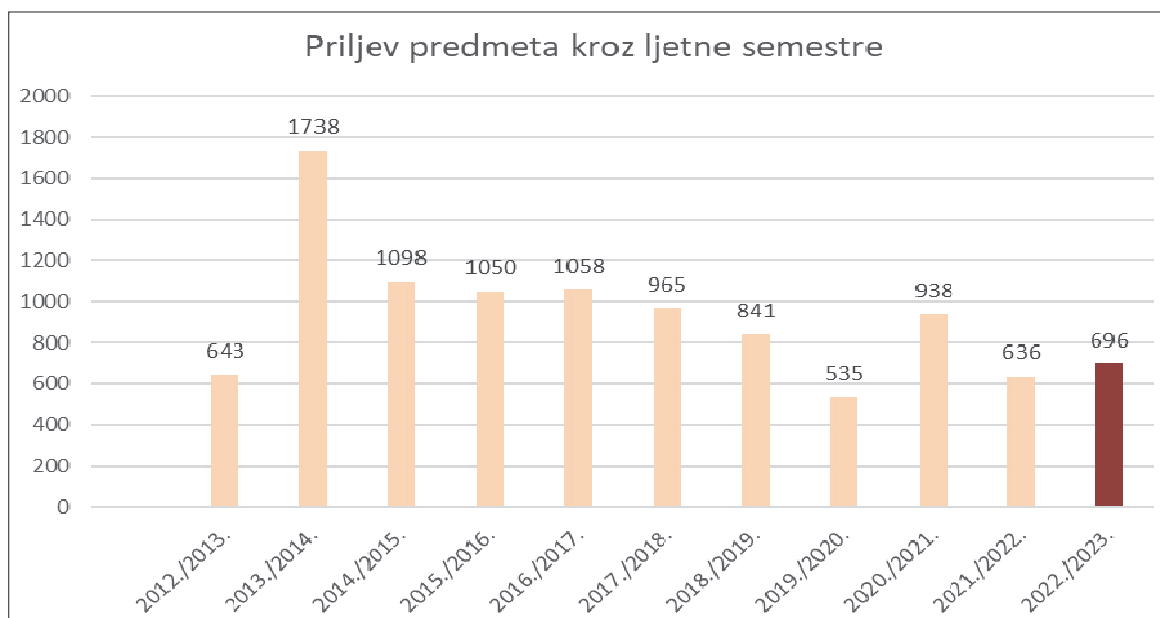
LUKA GELD

U ljetnom semestru akademske godine 2022./2023. Pravna klinika Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu zaprimila je ukupno 696 predmeta. U odnosu na ukupan broj zaprimljenih predmeta u ljetnom semestru prethodne godine, primjetno je povećanje broja predmeta, za što je zaslužan PR tim Pravne klinike, ali i marljivi kliničari koji sudjeluju

u pružanju primarne pravne pomoći sukladno Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći.

U Klinici je volontiralo ukupno 85 studenata kliničara uz podršku 21 studentskog mentora i 4 studentska administratora. Naravno, rad klinike ne bi bio moguć bez profesora i vanjskih suradnika koji su nadzirali naš rad, njih ukupno 94.

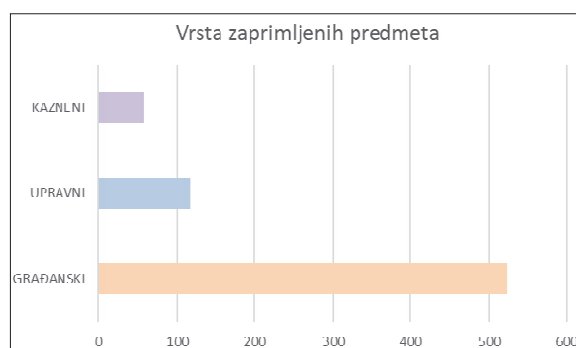
Grafikon 1: Ukupan broj zaprimljenih predmeta u ljetnim semestrima u razdoblju od 2012. do 2023. godine

Izvor: Klinikarij

S obzirom na vrstu predmeta koje je Klinika preuzela u rješavanje, uvjerljivo prednjače predmeti iz građanskoga prava. Naime, preuzeto je 522 građanska predmeta, zatim 116 upravnih i 58 kaznenih predmeta.

Grafikon 2: Zaprimljeni predmeti u ljetnom semestru 2023. godine prema vrsti

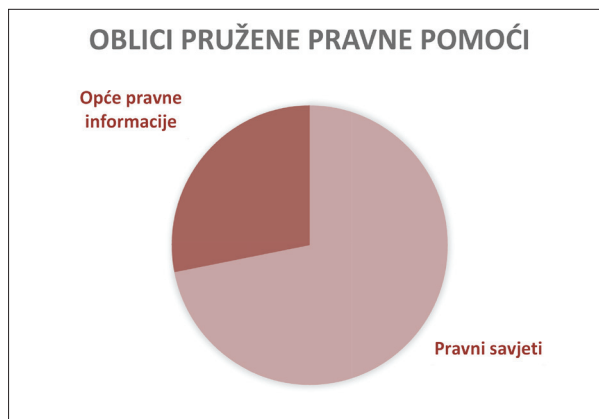
Izvor: Klinikarij

Građanski predmeti u najvećoj su mjeri obuhvaćali pitanja ovrhe, vlasničkih i susjedskih odnosa, ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju te pitanja nasljeđivanja. Upravne predmete čine pitanja poput ostvarenja prava iz mirovinskog i zdravstvenog osiguranja te prava socijalne skrbi. Klinika je, kao i dosad, imala najmanje upita vezanih uz područje kaznenoga prava, a pitanja koja smo zaprimili ticala su se pokretanja kaznenoga postupka i prava žrtve kaznenoga djela.

Pravna klinika pruža pravnu pomoć u dva oblika – u obliku pravnoga mišljenja ili općepravne informacije. Prvi oblik odnosi se na kompleksnija pitanja i opsežniju dokumentaciju, dok su potonja orijentirana na općenita pitanja iz različitih pravnih grana.

U ljetnom semestru 2023. godine, Pravna klinika pružila je 527 pravnih savjeta u obliku pravnih mišljenja te 206 općih pravnih informacija.

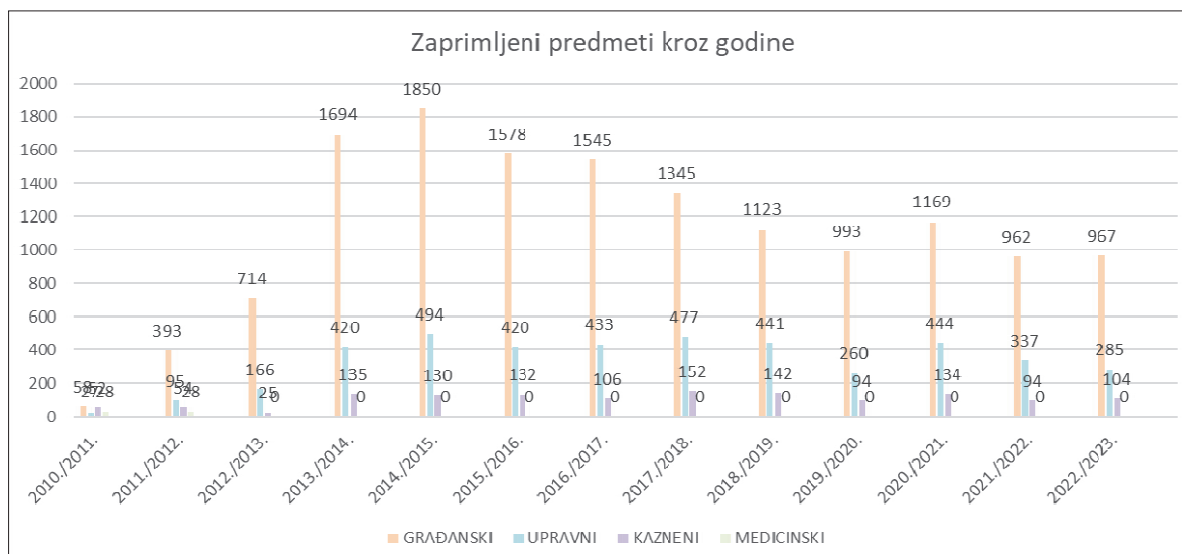
Grafikon 3: Omjer oblika pružene pravne pomoći u ljetnom semestru 2023. godine

Izvor: Klinikarij

Pravna se klinika može pohvaliti da je, od osnutka 2011. godine, ukupno zaprimila više od 20 100 predmeta, a najveća zasluga za njihovo rješavanje pripada iznimno motiviranim studentima koji ne-sebičnim radom i trudom svoje znanje, stečeno na fakultetu, nastoje iskoristiti za dobrobit šire zajednice i na tome im veliko hvala.

Grafikon 4: Ukupan broj zaprimljenih predmeta od osnutka Pravne klinike

Izvor: Klinikarij

Prikaz statistike vanjskih klinika

PAOLA HAKAČ

Pravna klinika već 11 godina uspješno provodi Projekt vanjskih klinika u okviru kojega kliničari odlaze izvan Zagreba, u druge gradove s kojima imamo sklopljenu suradnju. Cilj Projekta vanjskih klinika pružanje je besplatne pravne pomoći građanima koji žive izvan Zagreba te koji nemaju mogućnost dolaska u prostorije Pravne klinike. Većinom su to stanovnici manjih mjesta udaljenih od Zagreba te osobe koje nemaju financijska sredstva za dolazak u Zagreb ili angažiranje odvjetnika. To ujedno doprinosi i ostvarenju samog cilja i svrhe Pravne klinike – pružiti pomoć socijalno ugroženim pojedincima. Vanjske klinike su se kroz dugi niz godina pokazale kao jedan od najbitnijih projekata Pravne klinike, a važnost Projekta vanjskih klinika dokazuje i činjenica da u prosjeku 1/3 predmeta Pravne klinike dolazi upravo iz vanjskih klinika.

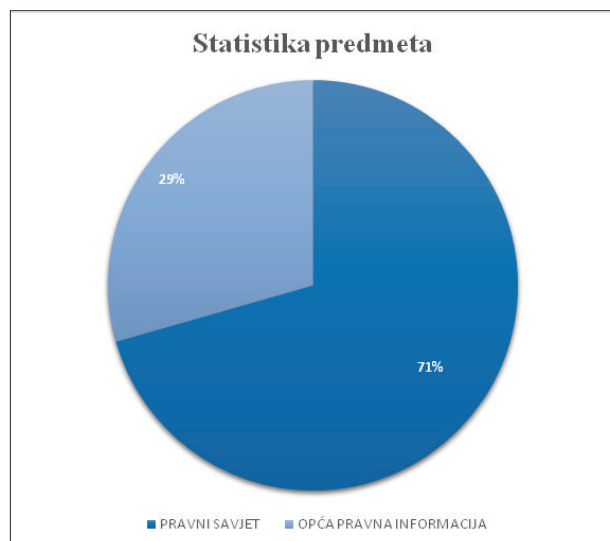
Projekt vanjskih klinika uspješno se održao i tekuće 2023./2024. akademske godine. Nastavili smo svih 16 suradnji te smo akademske godine

2022./23. uspješno proveli sedam krugova vanjskih klinika koje su se održale u razdoblju od listopada 2022. do svibnja 2023. godine. Četiri kruga održana su u zimskom semestru (listopad – siječanj) te tri kruga u ljetnom semestru (ožujak – svibanj). Najviše predmeta preuzeto je u V. krugu koji se održao u svibnju s ukupno 75 predmeta. U prosincu 2022. godine otkazana su dežurstva u Daruvaru i Vrbovcu zbog epidemiološke situacije i sigurnosnih mjera koje su bile na snazi, no od siječnja dežurstva su se održavala uobičajeno i redovito. U svibnju je otkazano dežurstvo u Ogulinu zbog neadekvatnosti prostora i zaštite privatnosti stranaka pa je sklopljena nova suradnja s gradom Ogulinom. Od sada stranke mogu doći u dežurstvo Pravne klinike na adresi Struge 3A u vrijeme dogovorenih dežurstava.

Ukupno je zaprimljeno 412 predmeta, što je 116 predmeta više u odnosu na prošlu akademsku godinu 2021./2022. Najviše predmeta zaprimljeno je u Rijeci, a zatim u Koprivnici i Puli.

AKADEMSKA GODINA 2022./2023.	I. KRUG 17. – 21. 10.	II. KRUG 21. – 25. 11.	III. KRUG 12. – 16. 12.	IV. KRUG 16. – 20. 1.	V. KRUG 20. – 24. 3.	VI. KRUG 17.4. – 21. 4.	VIII. KRUG 22. – 26. 5.	UKUPNO
Bjelovar	6	2	1	4	5	3	2	23
Čakovec	2	4	1	3	6	3	7	26
Daruvar	2	1	OTKAZA- NO	1	2	0	0	6
Karlovac	7	3	2	0	4	4	5	25
Koprivnica	2	8	7	9	12	4	6	48
Križevci	2	2	1	5	7	1	4	22
Kutina	3	2	1	4	1	1	7	19
Novska	1	0	0	3	0	2	2	8
Ogulin	0	1	2	1	1	2	OTKAZANO	7
Pula	7	11	11	6	2	1	3	41
Rijeka	7	15	8	9	14	8	13	74
Samobor	0	1	0	2	2	1	0	6
Varaždin	8	6	7	7	5	3	4	40
Vrbovec	5	4	OTKAZA- NO	2	7	1	6	25
Zaprešić	0	3	0	3	3	2	3	14
Zlatar	2	3	1	6	4	6	6	28
Ukupno	54	66	42	65	75	42	68	412

Pravna klinika pruža pravnu pomoć u obliku pravnih savjeta i općih pravnih informacija. U predmetima koji su preuzeti na vanjskim klinikama najviše je pruženo pravnih savjeta, ukupno 271, dok je općih pravnih informacija pruženo 113.

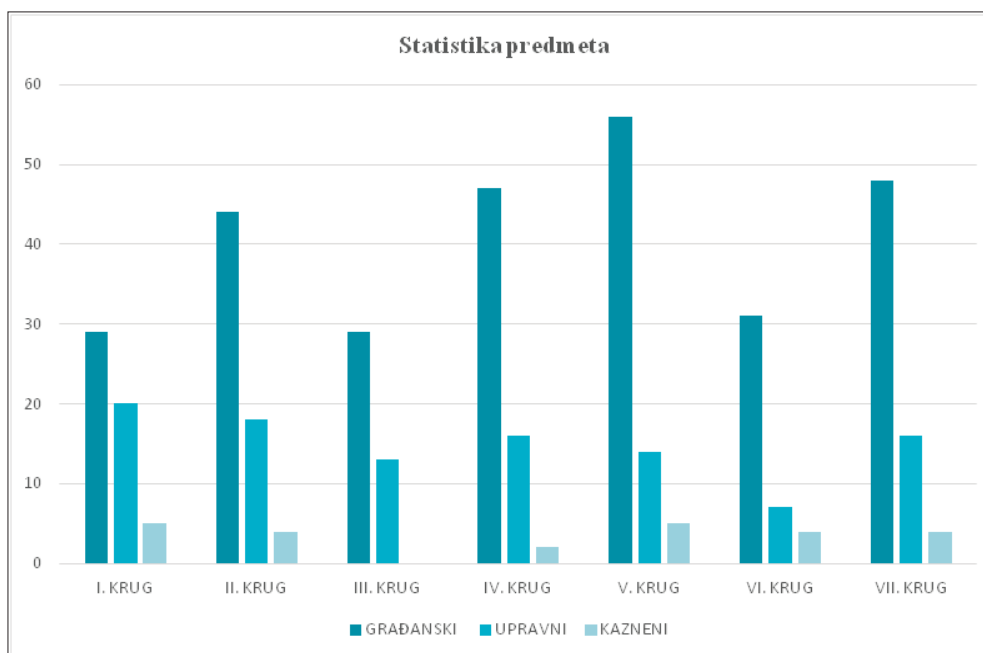

U pogledu kvalifikacije predmeta, i dalje prevladavaju predmeti iz građanskoga prava. Od ukupno 412 primljenih predmeta, građanskih je 284, upravnih 104 te kaznenih 24. Na grafikonu je prikazan priljev predmeta, podijeljenih prema kvalifikaciji kroz održane krugove.

Smatramo kako je do povećanja broja predmeta s vanjskih klinika došlo zbog dobre promocije Pravne klinike na našim društvenim mrežama kao što su *Facebook* i *Instagram*, na kojima redovito objavljujemo termine vanjskih klinika, ali i drugi koristan sadržaj. Također, značajan je doprinos i kvalitetne promocije na radio stanicama i portalima gradova s kojima imamo sklopljenu suradnju.

Također, veći broj predmeta ujedno je i znak zadovoljstva i povjerenja građana u pravnu pomoć koju Pravna klinika pruža.

O datumima održavanja vanjskih klinika možete saznati na web-stranici Pravne klinike: <https://klinika.pravo.hr/za-stranke/vanjske-klinike> ili možete poslati upit na e-adresu klinika@pravo.hr.

Suradnja s partnerskim organizacijama

IVA PEJIĆ

UDRUGA SVE ZA NJU

Udruga SVE za NJU dobrovoljna je, neprofitna, nevladina i humanitarna organizacija osnovana s ciljem pružanja psihološke i druge pomoći i podrške ženama s dijagnozom raka i drugih zloćudnih bolesti. Grupa za zaštitu prava pacijenata već devet godina aktivno surađuje s Udrugom na način da njezinim korisnicima daje besplatne pravne savjete.

Pravna klinika preuzela je i riješila desetak pravnih mišljenja i općih pravnih informacija od ljetnog semestra 2023. godine.

Udruzi se možete obratiti uživo na adresi Ulica Kneza Mislava 10, 10 000 Zagreb ili putem e-pošte na info@svezanju.hr.

BRID

Grupa za zaštitu prava radnika već nekoliko godina surađuje s organizacijom pod nazivom Baza za radničku inicijativu i demokratizaciju (BRID). BRID je udruga koja se bavi zaštitom prava radnika i promicanjem demokratskih načina suodlučivanja među radnicima. Suradnja između Grupe za zaštitu prava radnika i BRID-a sastoji se u pisanju članaka koji se tiču gorućih pravnih pitanja s kojima se susreće radna klasa. Glavni je cilj suradnje radnicima što detaljnije i preciznije pojasniti pravila vezana uz radni odnos. U zimskom semestru 2023./2024. godine možemo se pohvaliti izradom posebnog odjeljka „pitanje/odgovor” u kojemu radnicima brzo omogućavamo precizne i kratke odgovore na najčešća pitanja u vezi s radnim pravom.

Organizaciji se možete obratiti uživo na adresi Trg Petra Krešimira IV, br. 2, 10 000 Zagreb ili putem e-pošte na kontakt@udrugabrid.hr.

HRVATSKI PRAVNI CENTAR (HPC) I UNHCR

Hrvatski pravni centar organizacija je nevladinog sektora za pravno zagovaranje zaštite ljudskih

prava i podizanje svijesti o političkoj odgovornosti svih subjekata političkog života i pokretanja mehanizama odgovornosti koja od 2003. godine, kao provedbeni partner UNHCR-a, kontinuirano izvodi projekt Pravna pomoć tražiteljima azila. Djelatnici UNHCR-a redovito održavaju početnu edukaciju za nove kliničare Grupe za pomoć tražiteljima azila i strancima, prilikom koje ih se upoznaje sa sustavom pružanja međunarodne zaštite u Republici Hrvatskoj te osnovnim pojmovima i postupcima pružanja azila. U zimskom semestru 2023./2024. godine kliničari su izradili obrasce zemalja podrijetla sljedećih država: Indija, Nepal, Sirija, Burundi, Turska, Kuba, Ruska Federacija, Afganistan, Irak i Kamerun. Spomenuti obrasci pomažu tijelima koja se bave odobravanjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu prilikom ocjene njihove osnovanosti. Obrazac treba biti strukturiran prema sljedećim kategorijama: geografski položaj zemlje podrijetla, kratki povijesni sažetak, politički sustav, religijski sastav, sigurnosna situacija te stanje ljudskih prava. Suradnja studenata Grupe za pomoć azilantima i strancima i HPC-a glede pomoći tražiteljima azila i aktualnih azilantskih društveno-političkih zbivanja na globalnoj razini, traje već dugi niz godina i rezultira kvalitetnim obostranim pomaganjem.

Hrvatskom pravnom centru možete se obratiti uživo na adresi Bednjanska 8A, 10 000 Zagreb ili putem e-pošte na hpc@hpc.hr.

UDRUGA B.A.B.E.

Grupa za zaštitu prava djece i obiteljsko uzdržavanje nastavila je uspješnu suradnju s udrugom B.A.B.E. (Budite aktivni Budite emancipirani) čiji je cilj borba protiv nasilja nad ženama, zalaganje za rodnu ravnopravnost te poštivanje ljudskih prava svih građanki i građana. Kliničari Grupe za zaštitu prava djece i obiteljsko uzdržavanje odlaze svaki semestar u prostorije Udruge gdje imaju priliku izravno se susresti s pravnim problemima stranaka i pružanjem pravnih savjeta od strane od-

vjetnika. Na taj način, studenti kliničari stječu znanja i vještine koja im kasnije itekako pomažu prilikom pružanja pravnih savjeta u Pravnoj klinici.

Udruzi se možete obratiti uživo na adresi Selska cesta 112A, 10 000 Zagreb ili putem e-pošte na babe@babe.hr.

PROJEKT GRAĐANSKIH PRAVA (PGP SISAK)

Projekt građanskih prava Sisak (PGP Sisak) nevladina je, nepolitička, neprofitabilna te humanitarna organizacija. Cilj je suradnje studentima kliničarima omogućiti stjecanje praktičnih vještina primjenom pravnih pravila u praksi te poduprijeti razvoj sustava pružanja besplatne pravne pomoći. Suradnja Pravne klinike i PGP Sisak osmišljen je na način da, kliničari, uz odvjetnika, slušaju iznošenje pravnog problema stranke. Nakon odlaska stranke, odvjetnik s kliničarima prolazi kroz činjenice konkretnog predmeta te ih propitkuje o načinima na koji bi oni sami postupili u pojedinoj situaciji.

Studenti kliničari i ove su akademske godine u sedam različitih termina volontirali i sudjelovali sa zaposlenicima udruge u provođenju intervjuja sa strankama.

Dugogodišnja suradnja Pravne klinike i PGP-a Sisak nastavlja se na obostrano zadovoljstvo, a vjerujemo da će trajati još dugi niz godina. PGP Sisak vrijedan je subjekt u društvenoj zajednici koji štiti ljudska prava i dostojanstvo čovjeka.

PGP-u Sisak možete se obratiti uživo na adresi Stjepana i Antuna Radića 6/5, II kat desno, 44 000 Sisak ili putem e-pošte na pgp-sisak@crpsisak.hr.

UDRUGA PRAVO NA GRAD

Udruga Pravo na grad udruge je koja djeluje protiv privatizacije i prekomjerne ekonomske eksploatacije javnih i zajedničkih dobara te prostora, s posebnim naglaskom na pitanja sudjelovanja građana i organiziranog civilnog društva u upravljanju javnim dobrima. Suradnja udruge Pravo na grad i Pravne klinike omogućava kliničarima Pravne klinike stjecanje raznovrsnoga znanja. Ove godine suradnju smo fokusirali na ugovore o najmu, koji su gorući problemi najmoprimaca odnosno kako se zaštititi od nezakonitih radnji najmodavaca.

Udruzi se možete obratiti uživo na adresu Ul. Baruna Trenka 11, 10 000 Zagreb ili putem e-pošte na pravonagrad@pravonagrad.org.

ISSN 1848-8439